
NEW EDITIONS

Casebook on Ethical Issues in International Health Research. Prikaz istraživanja s etičkim pitanjima u međunarodnim zdravstvenim istraživanjima. Urednici: Richard Cash, Daniel Wikler, Abha Saxena, Alexander Capron. Ženeva: World Health Organization 2009. 209 str. ISBN 978 92 4 154772 7.

Knjiga je rezultat zajedničkog projekta nazvanog “Obrazovni projekt o istraživačkoj etici” Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) i Sveučilišta u Ženevi.

Umjesto didaktičkog pristupa, knjiga navodi 64 slučaja bazirana na stvarnim istraživačkim studijama od kojih svaki postavlja važno i teško etičko pitanje povezano s planiranjem, recenziranjem ili provođenjem zdravstvenih istraživanja. Na taj se način vrlo učinkovito mogu naučiti shvaćati i primjenjivati glavni etički principi. Knjiga je zamišljena kao alat za pomoć obrazovnim programima, od kratkih radionica o istraživačkoj etici, preko obrazovanja znanstvenika i članova etičkih povjerenstava, do certificiranih tečajeva. Kako bi se pomoglo onima koji će ovu knjigu rabiti u svojim učionicama ili na radionicama, ona sadržava i vodič za učenje. Ova knjiga može biti korisna i pojedincima koji žele potaknuti vlastito razmišljanje o istraživačkoj etici ili bolje upoznati širok raspon stvarnih dilema u međunarodnim zdravstvenim istraživanjima.

U 1. poglavlju pod naslovom *Što je istraživanje?* razmatraju se dvije različitosti: prvo, istraživanje s ljudskim sudionicima za razliku od medicinskih tretmana, i drugo, razlike između istraživanja i drugih aktivnosti uključujući neku vrstu istraživanja s ljudskim bićima (npr. evaluacija, nadgledanje ili provjeravanje). Što je to što razlikuje svaku od ovih aktivnosti i vodi k tome da samo neke zahtijevaju odobrenje etičkog povjerenstva?

U 2. poglavlju (*Pitanja u dizajnu studije*) raspravlja se o mnogim znanstvenim i rukovodstvenim pitanjima, kao što su prikladnost studije kako bi odgovorila na hipotezu, ima li odgovarajuću statističku moć

da pruži valjane rezultate i sposobnost da postigne zadovoljavajuću veličinu uzorka u određenom vremenu.

Treće poglavlje pod naslovom *Šteta i korist* bavi se jednim od najvećih problema koji svi sudionici studije moraju razmotriti i odvagnuti, a odnosi se na rizik od nanošenja štete ispitanicima.

U 4. poglavlju koje nosi naslov *Dobrovoljni i informirani pristanak* ne govori se samo o važnosti informiranog pristanka nego i o procesu njegova dobivanja u kontekstu međunarodnih zdravstvenih istraživanja. U mnogim se studijama pokazalo da sudionici često nisu potpuno shvaćali svrhu istraživanja niti njegovu moguću štetnost/korisnost te je važno da se takve informacije dobro prenesu sudionicima u istraživanju.

Peto poglavlje pod naslovom *Standard skrbi* usredotočuje se na raspravu o tome treba li se primjenjivati jedan univerzalni standard skrbi o ispitanicima ili on treba biti prilagođen različitim socijalno-ekonomskim prilikama područja gdje se istraživanje provodi.

Na to se nadovezuje i 6. poglavlje pod naslovom *Obveze prema sudionicima i zajednici* koje govori o obvezama koje imaju istraživači, sponzori istraživanja, istraživačke institucije, vlade i druge zainteresirane strane u procesu istraživanja prema sudionicima i njihovim zajednicama.

Sedmo poglavlje nosi naslov *Privatnost i povjerljivost*, a govori o mnogim dilemama s kojima se susreću istraživači u svojim pokušajima da podupru povjerljivost i zaštite privatnost.

U 8. poglavlju pod naslovom *Profesionalna etika* govori se o dva aspekta profesionalne etike: sukobu interesa i nedoličnom znanstvenom ponašanju (namjerno krivotvorenje znanstvenih podataka ili iskrivljavanje u priopćavanju znanstvenih podataka).

Uz svako poglavlje navedena je i preporučena dodatna literatura, a na kraju knjige dano je i kazalo pojmova.

Darija Kožul

Principles for Modelling Dose-Response for the Risk Assessment of Chemicals. Načela za modeliranje odnosa doza-odgovor prilikom procjene rizika od kemikalija. Ženeva: World Health Organization 2009. International Programme on Chemical Safety (IPCS). Environmental Health Criteria Series, No. 239. 137 str. ISBN 9789241572392.

Međunarodni program za sigurnost kemikalija (International Programme on Chemical Safety; IPCS) ima za cilj unapređenje metoda za procjenu štetnih učinaka kemikalija na ljudsko zdravlje i okoliš. U tu svrhu izdana je nova publikacija iz serije monografija EHC (Environmental Health Criteria) u kojoj je dan pregled znanstvenih podataka koji služe kao temelj u donošenju odluka tijekom procjene rizika od kemikalija. U ovoj knjizi razmotren je odnos doze i odgovora tijekom evaluacije informacija dobivenih toksikološkim studijama na životinjama te kliničkim i epidemiološkim studijama. Primarna namjena knjige je da posluži kao vodič tijekom karakterizacije rizika odnosno kao izvor općeg znanja o primjeni i ograničenjima modeliranja odnosa doza-odgovor.

Matematičko modeliranje odnosa doza-odgovor ima uporabu u kvantizaciji procjene rizika. Modeliranje se može opisati u šest koraka od kojih prva četiri (odabir podataka, modela, statistička povezanost i procjena parametara) čine osnovu analize. Peti se korak odnosi na integraciju rezultata dobivenih analizom odnosa doza-odgovor i procjene izloženosti. Posljednji korak čini vrednovanje kvalitete analize i osjetljivosti modela. Matematički opis podataka služi za predviđanje odgovora na poznate doze, tj. za ekstrapolaciju odnosa doza-odgovor sa životinjskih modela na ljude. Tijekom godina razvijene su brojne metode za povezivanje tih odnosa i poboljšanje ekstrapolacije za niske doze iz kojih proizlaze vrijednosti poput dopuštenog dnevnog unosa (ADI – *acceptable daily intake*) i referentne doze (RfD – *reference dose*). Postupak matematičkog modeliranja zasniva se na dostupnosti podataka, matematičkim i statističkim znanjima, ali i na znanstvenom iskustvu. Naime, bitna je procjena pouzdanosti modela u skladu s biološkim odgovorom.

U ovoj knjizi kroz osam poglavlja, uz Sažetak (poglavlje 1.) i Uvod (poglavlje 2.), opisane su analize za postupak procjene rizika, osnove i načela modeliranja odnosa doza-odgovor te interpretacija rezultata dobivenih modeliranjem. U osmom poglavlju sadržani su zaključci i preporuke te na kraju kratki pojmovnik. Dakle, radi se o opširnu vodiču u upotrebi

modeliranja odnosa doza-odgovor u karakterizaciji rizika za sve koji su uključeni u postupke procjene i nadzora štetnog djelovanja kemikalija.

Suzana Berend

Toxicological evaluation of certain veterinary drug residues in food. Toksikološka procjena određenih ostataka veterinarskih lijekova u hrani. Ženeva: World Health Organization 2009. International Programme on Chemical Safety (IPCS). WHO Additives Series, No. 61. V + 240 str. ISBN 978 92 4 166061 7

Publikacija je nastala zahvaljujući Međunarodnom programu za sigurnost kemikalija (International Programme on Chemical Safety, IPCS) koji je osnovan 1980. godine, a to je zajednički program United Nations Environment Programme (UNEP), International Labour Organization (ILO) i World Health Organization (WHO). Ovaj volumen sadržava monografije sa sedamnaestog sastanka FAO/WHO Stručnog odbora za aditive u hrani koji je održan u Ženevi, Švicarska, od 21. do 29. listopada 2008.

Monografije sadržane u ovom volumenu donose pregled informacija i toksikološku procjenu o ostacima veterinarskih lijekova koju je donio Stručni odbor. Opisani su: Avilamycin, Malachite green, Melengestrol acetate, Monensin, Narasin i Tylosin od kojih neki imaju antimikrobna svojstva, drugi služe kao pomoćne tvari u proizvodnji lijekova, a neki oboje. Svojstva svakog od navedenih spojeva opisana su u zasebnim poglavljima s biološkog, toksikološkog i mikrobiološkog stajališta zajedno s procjenom stručnog odbora, a na kraju svakog poglavlja naveden je popis literature. Ovaj volumen, kao i drugi iz WHO Food Additives serije, sadržava informacije koje mogu biti korisne za one koji proizvode ili rabe aditive u hrani i veterinarske lijekove, za one uključene u kontrolu onečišćivača u hrani, za urede koji donose regulacije o hrani te toksikološke laboratorije i fakultete.

Na kraju knjige su četiri dodatka od kojih prvi sadržava izvješća i druge dokumente s prethodnih sastanaka FAO/WHO Stručnog odbora za aditive u hrani, u drugom su navedene kratice rabljene u monografijama, u trećem je lista sudionika sedamnaestog sastanka FAO/WHO Stručnog odbora za aditive u hrani, a u četvrtom su preporuke i dodatne informacije vezane uz spojeve o kojima je bila riječ u ovom volumenu.

Marija Sambolec

ANNOUNCEMENT

**36th INTERNATIONAL SYMPOSIUM
ON ENVIRONMENTAL ANALYTICAL
CHEMISTRY**

Rim, Italija, 5.-9. listopada 2010.

Međunarodni skup održat će se u Rimu u organizaciji International Association of Environmental Analytical Chemistry.

Teme skupa obuhvatit će primjenu analitičkih tehnika u ispitivanju okoliša. Na skupu su predviđena plenarna predavanja koja će održati pozvani predavači, usmena priopćenja i posterske prezentacije.

Sažeci se mogu prijavljivati u okviru sljedećih tema: Skupljanje uzoraka iz okoliša, Metode probira za

vodu i kontrolu hrane, Prijenos i pretvorba kemikalija u okolišu, Procjena izloženosti kemikalijama.

Krajnji rok za slanje sažetaka je 30. travnja 2010. godine. Postoji mogućnost objavljivanja radova u *International Journal of Environmental Analytical Chemistry*. Registracija po sniženoj cijeni moguća je do 30. travnja 2010. godine.

Više informacija o međunarodnom skupu dostupno je na web-adresi: <http://www.iseac36.it/temp/index.htm>

Irena Brčić Karačonji